

Şuşa abidələri bərpa edilir

Şuşa şəhəri Azərbaycanın tarixi-mədəni, ictimai-siyasi həyatının mühüm mərkəzlərindən biri, ölkəmizin mədəniyyət beşiyi, "Qafqazın konservatoriyası" olmuşdur. Şəhərin ərazisi qədim abidələrlə zəngindir. Ümumiyyətlə, şəhərdə 549 qədim bina, ümumi uzunluğu 1203 metr olan daş döşənmiş küçələr, 17 məhəllə bulağı, 17 məscid, 6 karvansara, 3 türbə, 2 mədrəsə, 2 qəsr və qala divarları mövcud idi. O cümlədən, 72 tarixi abidə, dövlət xadimlərinin və başqa tanınmış şəxslərin evləri olmuşdu. Bu abidələrin çoxu XIX əsrdə yaşamış memar Kərbəlayi Səfixan Qarabaği tərəfindən tikilmiş və həmin dövrün ən məşhur neqqaş Kərbəlayi Səfərəli tərəfindən zövqlə işlənmişdir.

Ermənistanın Azərbaycana qarşı apardığı işğalçılıq siyasəti nəticəsində 1992-ci ilin mayın 8-də Şuşa düşmən tərəfindən işğal edilmiş və şəhərdə tarixi-mədəniyyət abidələri yerlə-yeksan edilmişdir. İşğalın davam etdiyi 29 il ərzində Şuşada memarlıq abidəsi sayılan 170-dən çox yaşayış binası, 160-dək mədəniyyət və tarixi abidə, 22 ümumtəhsil məktəbi, 7 uşaq bağçası, 8 mədəniyyət evi, 14 klub, 2 kinoteatr, 3 muzey dağıdılmış, məbəd və məscidlər təhqir edilmiş, 20 kitabxana yandırılmışdır.

Şuşa işğaldan azad olunduqdan sonra cənab Prezident İlham Əliyev və birinci xanım Mehriban Əliyeva dəfələrlə bu şəhərə səfər etmiş və şəhərin abidələrinin necə dağıldığını şahidi olmuşlar. Dövlət başçımız Şuşaya səfərləri zamanı bu şəhərin tezliklə bərpa ediləcəyini bildirmişdir: "Mən demişəm ki, Şuşa nəinki

Azərbaycanın, dünyanın ən gözəl şəhərlərindən birinə çevriləcəkdir və buna nail olacağıq, 100 faiz". İşğaldan azad edildikdən sonra Şuşada başlanılan quruculuq işləri bunu bir daha təsdiq edir.

Ulu öndərin açılışında iştirak etdiyi M.P. Vaqifin məqbərəsinin bərpa işlərini Azərbaycanın Birinci vitse-prezidenti Mehriban xanım Əliyevanın rəhbərlik etdiyi Heydər Əliyev Fondu öz vəsaiti hesabına icra edir.

Bərpa işlərinin aparılması Şuşanın tarixi görkəminə xələl gətirməyəcək. Dövlət başçısı bildirib ki, bütün işlər planlı şəkildə aparılmalı, Şuşanın tarixi siması saxlanılmalıdır, Şuşaya yad olan hər hansı bir tikiliyə yol vermək olmaz. Mütəxəssislər, memarlar, tarixçilər, şuşalılar özləri deyəcəklər ki, bu şəhəri necə görmək istəyirlər, çünki bu, onların şəhəridir. Şuşanın əsl tarixi simasının və qədim mədəni abidələrinin bərpası Azərbaycan memarlıq üslubunu əks etdirməli və Şuşada yaşayacaq soydaşlarımız da, bütün işlər görüldəndən sonra oraya qayıtmalıdır.

Şuşanın mədəni ruhu geri qayıdır, tarixi görkəmi bərpa edilir. Şəhərin Azərbaycan mədəniyyət tarixinin çox vacib örnəklərinin bərpa olunması, şübhəsiz ki, öz tariximizə, mədəniyyətimizə, abidələrimizə sahib çıxmağımızın nümunəsidir.

Bu gün işğaldan azad olunmuş ərazilərimizdə Azərbaycan dövləti tərəfindən həyata keçirilən nəhəng yenidənqurma işləri, o cümlədən Şuşada aparılan bərpa və quruculuq prosesi şəhərin tarixi simasının bərpa edilməsi məqsədilə, Şuşanın orijinal memarlıq üslubuna uyğun olaraq gerçəkləşdirilir.

Heydər Əliyev Fondu Şuşada Aşağı Gövhər ağa, Yuxarı Gövhər ağa və Saatlı məscidlərinin bərpa-təmir işlərini aparır. Hər üç

məscidin memarı Kərbəlayi Səfixan Qarabaği olmuşdur və məscidlər ölkə əhəmiyyətli tarixi-mədəniyyət abidələrinin siyahısındadır.

Yuxarı Gövhər ağa məscidinin interyeri məhv edilmiş, minarələrinin dekoru zədələnmiş, örtükləri dağıdılmışdır. Məscidin birinci mərhələdə bərpası başa çatıb, ikinci mərhələ üzrə işlər aparılır. Bu mərhələdə məscidin daşları ilkin layihəyə uyğun olaraq dəyişdirilir. Məscid ərazisində dağıdılmış mədrəsə də bərpa ediləcək.

İşğal dövründə dağıntıya məruz qalan Aşağı Gövhər ağa məscidində isə xarici ekspertlər qiymətləndirmə işləri aparılır.

Saatlı məhəlləsində yerləşən tarixi Saatlı məscidi də Şuşa şəhəri Ermənistan tərəfindən işğal olunduqdan sonra ciddi dağıntılara məruz qalıb.

Hazırda Qazançı kilsəsi də bərpa edilir. Bütün digər tarix-mədəniyyət abidələrimiz kimi. Qazançı kilsəsinin ilkin bədii-estetik görkəminə uyğun bərpa edilməsi nəzərdə tutulur. Bu, elmi-praktiki-tədqiqat fəaliyyəti olmaqla abidənin hərtərəfli təhlilini, memarlıq, tarixilik xüsusiyyətlərinin araşdırılmasını ehtiva edir. Hazırlanan bərpa layihəsi abidənin XIX əsrdəki ilkin-orijinal görkəminə qaytarılmasına imkan verir.

Şuşanın Qazançı kilsəsinin bərpa edilməsini həzm edə bilməyən işğalçı, terrorçu Ermənistan bizə qarşı şər-böhtan atır, cəfəng iddialar irəli sürməyə çalışır. Lakin bunlar hamısı əbəsdir və "Böyük Qayıdış"

çərçivəsində abidələrimiz bərpa olunduqca, tarixi-mədəni irsimiz azad olunmuş ərazilərə qaytarıldıqca Azərbaycan dövlətinin sülhə, inkişafa və tərəqqiyə yönəlmiş siyasəti öz təntənəsini yaşayacaq.

Heydər Əliyev Fondu işğaldan azad edilmiş Şuşa şəhərində daha bir layihənin icrasına başlayıb. Hazırda şəhərdə Yaradıcılıq Mərkəzinin, Rəsm və Xalçaçılıq qalereyalarının təmir-bərpa işləri həyata keçirilir.

Vaxtilə Ağa Qəhrəman Mirsiyab oğlunun karvansarası kimi tanınan Şuşa Yaradıcılıq Mərkəzinin yerləşdiyi bina ölkə əhəmiyyətli tarixi memarlıq abidələri siyahısındadır.

Şuşa Xalçaçılıq qalereyası isə keçmiş Şuşa Xalça Muzeyinin binasında yerləşəcək. Binaya işğal dövründə ciddi ziyan dəyib.

Hazırda təmir-bərpa işləri ilə yanaşı, hər üç binada sərgilənəcək əsərlərin də seçimi aparılır. Qısa zamanda Şuşada Azərbaycan rəssamlarının əsərləri, Qarabağın işğaldan əvvəl və sonrakı görüntülərini əks etdirən əsərlər, həmçinin xalça eksponatları yer alacaq.

Əlbəttə, bunlar bərpasına başlanılan abidələrin tam siyahısı deyil. Yaxın vaxtlarda Şuşanın bütün tarixi, mədəni və dini abidələri bərpa ediləcək və şəhər Azərbaycanın mədəniyyət paytaxtı missiyasını uğurla yerinə yetirəcək.

M.MÜKƏRRƏMOĞLU,
"Xalq qəzeti"